

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
(повне найменування закладу вищої освіти)

_____ Географічний факультет _____
(назва інституту / факультету)

Кафедра фізичної географії, геоморфології та палеогеографії _____
(назва кафедри)

"ЗАТВЕРДЖУЮ"
Директор / декан
Заячук Мирослав Дмитрович
" 01 " 09 2021 року

(для внутрішньо-інститутських, внутрішньо-факультетських обов'язкових та вибіркових

які читаються на інших інститутах,

дисциплін,

факультетах)

РОБОЧА ПРОГРАМА
навчальної дисципліни

Географія ґрунтів з основами ґрунтознавства

(назва навчальної дисципліни)

обов'язкова

(вказати: обов'язкова / вибіркова)

Освітньо-професійна програма Географія

(назва програми)

Спеціальність 106 - Географія

(вказати: код, назва)

Галузь знань 10 – Природничі науки

(вказати: шифр, назва)

Рівень вищої освіти перший, бакалаврський

(вказати: перший бакалаврський/другий магістерський)

Географічний факультет

(назва факультету/інституту, на якому здійснюється підготовка фахівців за вказаною освітньо-професійною програмою)

Мова навчання українська

(вказати: на якій мові читається дисципліна)

Чернівці, 2021 рік

Робоча програма навчальної дисципліни Географія ґрунтів з основами ґрунтознавства (нормативної складової) складена
(назва навчальної дисципліни)

відповідно до освітньо-професійної програми Географія, спеціальність 106 - Географія, галузь знань 10 – Природничі науки

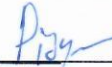
(назва освітньо-професійної програми, код та назва спеціальності, галузь знань: шифр та назва; дата останнього затвердження або внесення змін)

Розробники: Нікорич Володимир Андрійович, доктор біологічних наук, доцент; Проскурняк Мирослав Михайлович, кандидат географічних наук, доцент

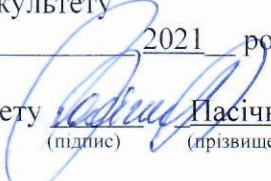
(П.І.Б. авторів, посада, науковий ступінь, вчене звання)

Затверджено на засіданні кафедри фізичної географії, геоморфології та палеогеографії

Протокол № 1 від "25" серпня 2021 року

Завідувач кафедри Рідуш Б.Т.
(підпис) (прізвище та ініціали)

Схвалено методичною радою інституту / факультету
Протокол № 2 від "1" вересня 2021 року

Голова методичної ради інституту / факультету Пасічник М.Д.
(підпис) (прізвище та ініціали)

© Нікорич В.А., 2021 рік
© Проскурняк М.М., 2021 рік

1. Мета навчальної дисципліни – закласти знання про певне коло теоретичних понять, показати на конкретних прикладах загальний зв'язок і взаємодію між компонентами географічної оболонки, які призводять до формування особливого природно-історичного тіла – ґрунту, розкрити сутність його будови, закономірності поширення, проблеми використання та збереження. **Завдання** вивчення дисципліни полягає у розгляді загальних закономірностей географії ґрунтів, розкритті ролі окремих факторів у диференціації ґрунтового покриву. Студенти повинні знати основні типи ґрунтів України і світу, вміти пояснити їх приуроченість до певних природних умов, описати будову, властивості, необхідні меліорації для підвищення родючості. На завершення курсу повинні бути показані основні завдання, що стоять перед географією ґрунтів у зв'язку з обліком земельних фондів, їх оцінкою, охороною ґрунтів від ерозії, забруднення та інших несприятливих процесів.

2. Результати навчання. У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен **знати**: об'єкт, предмет і методи науки; чинники і процеси ґрунтоутворення; склад і властивості ґрунтів; закономірності поширення ґрунтів; ґрунти і ґрунтовий покрив Землі; методи дослідження ґрунтів, складання ґрунтових карт; основні поняття про земельні ресурси; **уміти**: пояснити роль чинників і процесів ґрунтоутворення, суть класифікації та закономірностей у поширенні ґрунтів; визначати і описувати морфологічні ознаки ґрунтів у ґрунтовому розрізі; визначати фізико-хімічні властивості ґрунтів лабораторними методами; інтерпретувати результати лабораторних аналізів; читати карти ґрунтів; складати описи ґрунтів регіону; давати оцінку їх господарського використання; визначати заходи меліорації і охорони ґрунтів, а також шляхи оптимізації використання земельних ресурсів.

Програмні результати, яких мають набути студенти. ПРН1. Знати, розуміти і вміти використовувати на практиці базові поняття з теорії географії, а також світоглядних наук. ПРН2. Знати і розуміти основні види географічної діяльності, їх поділ. ПРН3. Пояснювати особливості організації географічного простору. ПРН5.Збирати, обробляти та аналізувати інформацію в області географічних наук. ПРН7. Визначати основні характеристики, процеси, історію і склад географічної оболонки та її складових. ПРН8. Застосовувати моделі, методи фізики, хімії, геології, екології, математики, інформаційних технологій тощо при вивченні природних та суспільних процесів формування і розвитку геосфер. ПРН9. Аналізувати склад і будову природних і соціосфер (у відповідності до спеціалізації) на різних просторово-часових масштабах.

3. Опис навчальної дисципліни

3.1. Загальна інформація

Форма навчання	Рік підготовки	Семестр	Кількість		Кількість годин						Вид підсумкового контролю
			кредитів	годин	лекції	практичні	семінарські	лабораторні	самостійна робота	індивідуальні	
Денна	2022	2	5	150	30			45	75		Іспит
Заочна	2022	2	5	150	8			8	134		Іспит

3.2. Структура змісту навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин												
	денна форма							Заочна форма					
	усь го	у тому числі						усь ого	у тому числі				
		л	п	лаб	ін	с.р.	л		п	лаб	ін	с.р.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	
Змістовий модуль 1. Морфологічна будова та властивості ґрунтів (30 балів)													

Тема 1. Морфологія ґрунту. Індексція генетичних горизонтів	15	2		3		10	8	1		1		6
Тема 2. Фазовий склад ґрунтів	17	4		3		10	11			1		10
Тема 3. Органічна речовина ґрунту та ґрунтові колоїди	18	4		4		10	11	1				10
Тема 4. Властивості ґрунтів та їх продуктивність	15	3		2		10	9			1		8
Тема 5. Фактори ґрунтоутворення, ґрунтоутворний процес та класифікація ґрунтів	10	2		3		5	7	1				6
Разом за змістовим модулем 1	75	15		25		35	46	3		3		40

Змістовий модуль 2. ГЕОГРАФІЯ ҐРУНТІВ СВІТУ (20 балів)

Тема 6. Полярний пояс. Чинники і процеси ґрунтоутворення. Ґрунти і ґрунтовий покрив арктичної, тундрової і лісотундрової зон	6	1		1		4	9			1		8
Тема 7. Бореальний пояс. Чинники і процеси ґрунтоутворення. Ґрунти і ґрунтовий покрив мерзлотно-тайгових, тайгово-лісових і лучно-лісових областей	8	2		2		4	12	1		1		10
Тема 8. Суббореальний пояс. Чинники і процеси ґрунтоутворення. Ґрунти і ґрунтовий покрив лісових, лісостепових і степових, на півпустельних і пустельних областей	9	2		3		4	12	1		1		10
Тема 9. Субтропічний пояс. Чинники і процеси ґрунтоутворення. Ґрунти і ґрунтовий покрив лісових, ксерофітно-лісових і чагарниково-степових,	8	2		2		4	11	1				10

напівпустельних і пустельних областей												
Тема 10. Тропічний пояс. Чинники і процеси ґрунтоутворення. Ґрунти і ґрунтовий покрив лісових, ксерофітно-лісових і саванних, напівпустельних і пустельних областей	8	2		2		4	11	1				10
Тема 11. Інтразональні ґрунти. Чинники і процеси ґрунтоутворення, будова і властивості алювіальних: дернових, лучних, болотних і засолених ґрунтів	5	1		2		2	9			1		8
Тема 12. Земельні ресурси світу. Охорона ґрунтів світу	6			3		3	4					4
Разом за змістовим модулем 2	50	10		15		25	68	4		4		60
Змістовий модуль 3. ГЕОГРАФІЯ ҐРУНТІВ УКРАЇНИ (10 балів)												
Тема 13. Ґрунти і ґрунтовий покрив зони мішаних лісів України	5	1		1		3	6					6
Тема 14. Ґрунти і ґрунтовий покрив лісостепової зони	5	1		1		3	6					6
Тема 15. Ґрунти і ґрунтовий покрив степової зони	5	1		1		3	6					6
Тема 16. Ґрунти і ґрунтовий покрив гірських областей	5	1		1		3	7			1		6
Тема 17. Ґрунти і ґрунтовий покрив Чернівецької області	5	1		1		3	7	1				6
Разом за змістовим модулем 3	25	5		5		15	36	1		1		34
Усього годин	150	15		20		75	150	8		8		134

3.3. Теми (ключові питання) семінарських занять

№	Назва теми
1	
2	
...	

3.4. Темы (ключові завдання) практичних занять

№	Назва теми
1	
2	

3.5. Темы (ключові завдання) лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Морфологічна будова ґрунту	3
2	Генетичні горизонти та типи профілів	3
3	Ґрунтова волога та водні властивості ґрунтів	3
4	Агрегатний склад ґрунтів	3
5	Визначення вмісту гумусу в ґрунті	3
6	Вивчення поглинальної здатності ґрунтів	3
7	Визначення кислотності ґрунту та характеристика ГПК	3
8	Полярний пояс. Чинники і процеси ґрунтоутворення. Ґрунти і ґрунтовий покрив арктичної, тундрової і лісотундрової зон	2
9	Бореальний пояс. Чинники і процеси ґрунтоутворення. Ґрунти і ґрунтовий покрив мерзотно-тайгових, тайгово-лісових і лучно-лісових областей	3
10	Суббореальний пояс. Чинники і процеси ґрунтоутворення. Ґрунти і ґрунтовий покрив лісових, лісостепових і степових, напівпустельних і пустельних областей	3
11	Субтропічний пояс. Чинники і процеси ґрунтоутворення. Ґрунти і ґрунтовий покрив лісових, ксерофітно-лісових і чагарниково-степових, напівпустельних і пустельних областей	3
12	Тропічний пояс. Чинники і процеси ґрунтоутворення. Ґрунти і ґрунтовий покрив лісових, ксерофітно-лісових і саванних, напівпустельних і пустельних областей	3
13	Ґрунти і ґрунтовий покрив зони мішаних лісів	2
14	Ґрунти і ґрунтовий покрив лісостепової зони	2
15	Ґрунти і ґрунтовий покрив степової зони	2
16	Ґрунти і ґрунтовий покрив гірських областей	2

17	Ґрунти і ґрунтовий покрив Чернівецької області	2
	Разом	45

3.6. Тематика індивідуальних завдань

№	Назва теми/кількість балів
1	...
2	...

3.7. Самостійна робота студента

№ з/п	Назва теми / кількість балів (2) / форма контролю (усне опитування)
1	Морфологія ґрунту. Індксація генетичних горизонтів
2	Фазовий склад ґрунтів
3	Органічна речовина ґрунту та ґрунтові колоїди
4	Властивості ґрунтів та їх продуктивність
5	Фактори ґрунтоутворення, ґрунтоутворний процес та класифікація ґрунтів
6	Ґрунти Полярного поясу
7	Ґрунти Бореального поясу
8	Ґрунти Суббореального поясу
9	Ґрунти Субтропічного поясу
10	Ґрунти Тропічного поясу
11	Інтразональні ґрунти
12	Земельні ресурси світу. Охорона ґрунтів
13	Ґрунти і ґрунтовий покрив зони мішаних лісів
14	Ґрунти і ґрунтовий покрив лісостепової зони
15	Ґрунти і ґрунтовий покрив степової зони
16	Ґрунти і ґрунтовий покрив гірських областей
17	Ґрунти і ґрунтовий покрив Чернівецької області

* ІНДЗ – для змістового модуля, або в цілому для навчальної дисципліни визначається викладачем, з урахуванням специфіки дисципліни.

4. Критерії оцінювання результатів навчання з навчальної дисципліни

Коментар: Критерієм успішного проходження здобувачем освіти підсумкового оцінювання має бути досягнення ним мінімальних порогових рівнів оцінок (балів) за кожним запланованим результатом навчання навчальної дисципліни.

Мінімальний пороговий рівень оцінки варто визначати за допомогою якісних критеріїв і трансформувати його в мінімальну позитивну оцінку використовуваної числової (рейтингової) шкали.

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ЄКТС	
	Оцінка (бали)	Пояснення за

		розширеною шкалою
Відмінно	A (90-100)	відмінно
Добре	B (80-89)	дуже добре
	C (70-79)	добре
Задовільно	D (60-69)	задовільно
	E (50-59)	достатньо
Незадовільно	FX (35-49)	(незадовільно) з можливістю повторного складання
	F (1-34)	(незадовільно) з обов'язковим повторним курсом

5. Засоби оцінювання

Засобами оцінювання та демонстрування результатів навчання можуть бути:

- контрольні роботи;
- стандартизовані тести;
- проекти (наскрізні проекти; індивідуальні; дослідницько-творчі та ін.);
- аналітичні звіти;
- реферати;
- есе;
- розрахункові, графічні, розрахунково-графічні роботи;
- презентації результатів виконаних завдань та досліджень;
- студентські презентації та виступи на наукових заходах;
- контрольні роботи;
- інші види індивідуальних та групових завдань.

6. Форми поточного та підсумкового контролю

Формами поточного контролю є усна та письмова (тестування, есе, реферат, творча робота) відповідь студента.

Формою підсумкового контролю є екзамен.

7. Рекомендована література

Методичне забезпечення

Ґрунтознавство з основами географії ґрунтів: Методичні рекомендації до лабораторних і практичних робіт/ Укл. Польчина С.М. – Чернівці: Рута – 2005. – 56 с.

Географія ґрунтів і земельних ресурсів: метод. реком. до практичних робіт/ Укл. : Проскурняк М.М. - Чернівці: Чернівецький нац. ун-т, 2012. - 28 с.

Польчина С.М. Географія ґрунтів і ґрунти світу: навч. посібник. Чернівці: Чернівецький нац. ун-т, 2009. - 88 с.

Проскурняк М.М. Ґрунти / Навчально-краєзнавчий атлас Чернівецької області – Львів, вид-во науково-технічної літератури, 2000. – С.11.

Базова

- Глазовская М.А. Общее почвоведение и география почв. - М.: Высшая школа, 1981.
- Ґрунтознавство Підручник / Д.Г. Тихоненко, М.О.Горін, М.І.Лактіонов та ін.; за ред. Д.Г. Тихоненка. – К. Вища освіта, 2005. – 703 с.
- Добровольский Г.В. География почв с основами почвоведения. – М.: Владос, 2001. – 384 с.
- Добровольский В.В., Гришина А.А. Охрана почв. - М.: Изд - во Моск. ун - та, 1985.
- Добровольский В.В. Практикум по географии почв с основами почвоведения. – М., 1982.
- Добровольский В.В., Урусевская И.С. География почв. - М.: Изд - во Моск. ун - та, 1984.
- Карпачевский Л.О. Зеркало ландшафта. - М.: Мысль, 1985.
- Кучинский П.А., Яневская Л.П. Почвы Черновицкой области и определение потребности их в удобрениях. - Львов: Каменяр, 1965.
- Лобова Е.В., Хабаров А.В. Природа мира. Почвы. – М., 1983.
- Назаренко І.І., Польчина С.М., Нікорич В.А. Ґрунтознавство: Підручник – Чернівці: Книги-XXI, 2008 – 400 с.*
- Назаренко І.І., Польчина С.М., Дмитрук Ю.М., Смага І.С., Нікорич В.А. Ґрунтознавство з основами геології: Підручник – Чернівці: Книги-XXI, 2006 – 503 с.
- Позняк С.П., Красеха Є.Н., Кір М.Г. Картографування ґрунтового покриву: Навчальний посібник. – Львів: ВЦ ЛНУ, 2003. – 500с.
- Полупан М.І., Соловей В.Б., Кисіль В.І., Величко В.А. Визначник еколого-генетичного статусу та родючості ґрунтів України: Навчальний посібник. – К.: Колообіг, 2005. – 304 с.
- Почвоведение / Под ред. И.С. Кауричева. - М.: Колос, 1985.
- Почвы Украины и повышение их плодородия / Под ред. Н.И. Полупана. – Киев: Урожай, 1988.
- Природа Украинской ССР. Почвы / Н.Б.Вернандер и др. – Киев: Наук. думка, 1986.
- Розов Н.Н., Строганова М.Н. Почвенный покров мира. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1979.
- Чорний І.Б. Географія ґрунтів з основами ґрунтознавства. - К.: Вища школа, 1995.*

Допоміжна

- Атлас почв Украинской ССР. Под ред. И.К.Крупского, И.И.Полупана. – К., 1979.
- Болдышев В.С. Охрана почв: Словарь-справочник. - 2-е изд., перераб и доп. - М.: Университетское, 1989. - 159с.
- Географічна енциклопедія України. В 3-х т. – К., 1989-1993.
- Горлачук В. Проблеми збереження родючості ґрунтів фермерських господарств / В. Горлачук, А. Стрюченко // Економіка України. - 2007. - №3. - С.74-79.
- Добровольський Г. Глобальні екологічні функції ґрунтів / Г. Добровольський, Є. Нікітін // Краєзнавство. Географія. Туризм. - 2004. - №18-19. - С.26-28.
- Забруднення ґрунту хімічними елементами: фактори ризику, негативний вплив на здоров'я // Довкілля та здоров'я. - 2007. - №3. - С.22-28.
- Карпачевський Л.О. Почва, мелиорация и охрана природы. - М.: Знание, 1987. - 64с.
- Ковалишин Д. Ґрунт у сучасному розумінні // Краєзнавство. Географія. Туризм. - 2004.- №18-19. - С.2-5.
- Костюк В. Ґрунти України (Шляхи підвищення родючості й заходи для їх охорони): Урок - прес-конференція у 8-9 класах // Краєзнавство. Географія. Туризм. - 2005. - №4. – С. 1-12.
- Миркин Б.М Что такое физиология почв / Б.М. Миркин, Л.Г. Наумова // Экология и жизнь. - 2008. - №3.- С.14-17
- Новоторопов О.С. Ґрунти як об'єкт науки // Наука та наукознавство. - 2008. - № 2. - С.82-89
- Позняк С. Ґрунт - феномен природи // Географія та основи економіки в школі. - 2005.- №2. - С.46-49
- Позняк С.П. Чинники ґрунтоутворення: Навчальний посібник / С.П. Позняк, С.Н. Красеха; Львівський нац. ун-т імені Івана Франка. - Львів: ВЦ ЛНУ імені Івана Франка, 2007. - 400с
- Почвы Украины и повышение их плодородия: В 2-х т. Т.1. Экология, режимы и процессы, классификация и генетико-производственные аспекты / Южн. отд. ВАСХНИЛ,

Укр. науч.-исслед. ин-т. почвоведения и агрохимии им. А.Н.Соколовского; Ред. Н.И.Полупан. - К.: Урожай, 1988. - 293с.

Савельев О. Методика ґрунтових досліджень // Красзнавство. Географія. Туризм. - 2008. - № 11. - С.16-19

Інформаційні ресурси

Національний атлас України. Електронна версія

Відкрита бібліотека з ґрунтознавства: <http://www.pochva.com/?content=1>

Журнали з ґрунтознавства у відкритому доступі: [Ukranian Soil Science Journal](#)

[Applied and Environmental Soil Science](#) | [Air, Soil and Water Research](#) | [Edafologia](#), [Journal of the Spanish Society of Soil Science](#) | [International Agrophysics](#) | [International Journal of Forest, Soil, and Erosion](#) | [International Journal of Soil, Sediment and Water](#) | [Journal of Soil Science and Plant Nutrition \(Chilean Society of Soil Science\)](#) | [Jurnal Ilmu Tanah dan Lingkungan \(IPB\)](#) | [Polish Journal of Soil Science](#) | [Plant, Soil and Environment](#) | [Revista de la Ciencia del Suelo y Nutrición Vegetal](#) | [Soil & Environment](#) | [Soil Forming Factors and Processes from the Temperate Zone](#) | [Soil Survey Journal](#) | [Journal of the Indian Society of Soil Science](#) | [Jurnal Tanah dan Iklim](#) | [Loess letter online](#) | [Nigerian Journal of Soil and Environmental Research](#) |

Додатково

(для контролю та самоконтролю роботи студента)

Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне оцінювання (<i>аудиторна та самостійна робота</i>)			Кількість балів (екзамен)	Сумар на к-ть балів
Змістовий модуль 1	Змістовий модуль 2	Змістовий модуль 3	40	100
30	20	10		